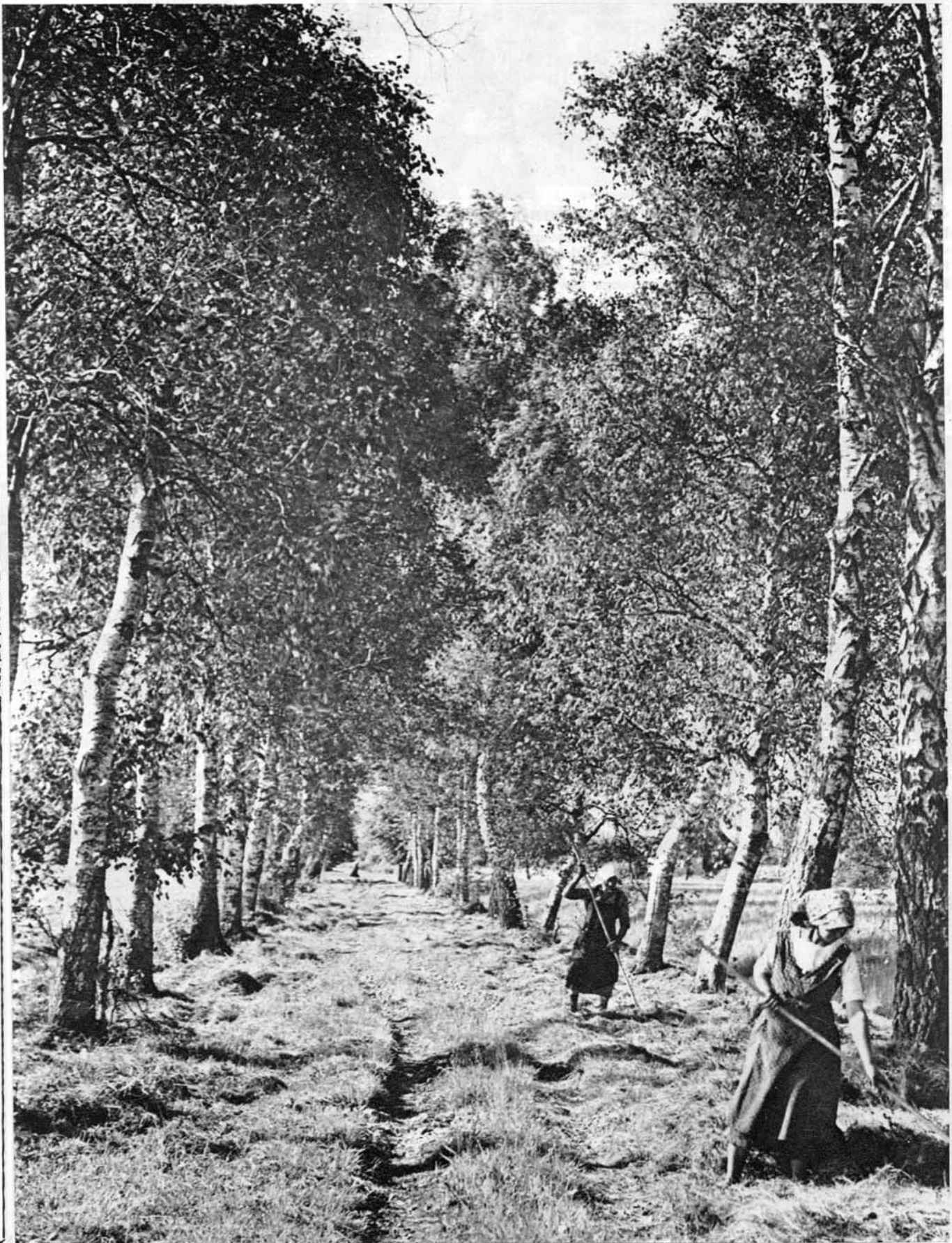

Ilustrirani **Slovenec**

Ceto V Tedenska priloga »Slovenca« (št. 155) z dne 7. VII. 1929 Štev. 27

Fr. Krašovec: Ob košnji

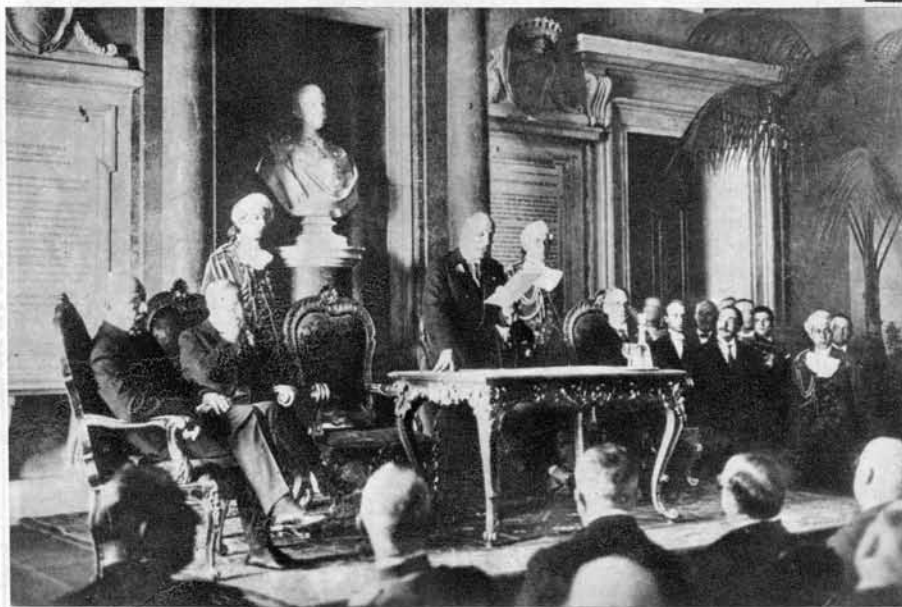
S svetovnega ženskega kongresa v Berlinu

Dne 17. junija se je pričel v Berlinu kongres svetovne zveze za žensko volivno pravico in žensko državljansko delo. Udeležile so se ga zastopnice iz vseh delov sveta in vseh narodov. Slika nam kaže pogled na predsedniško tribuno ob priliki pozdravnega govora nemškega notranjega ministra Severinga.

Spodaj:

Prvi svetovni kongres knjižničarjev

ki se je vršil sredi preteklega meseca v palači Campidoglio v Rimu. Slika nam kaže njegovo otvoritev po min. predsedniku Mussoliniju.

Spodaj:

F. Schulz, najboljši svetovni letalec na letalu brez motorja

ki se je 16. junija smrtno ponesrečil nad Stuhmom (Vzh. Prusija). Schulz je bil po poklicu vaški učitelj in si je priboril svoj letalski sloves le s svojo neutrudno vztrajnostjo. Vzrok nesreče je še nepojasnen. Slika nam kaže letalca z njegovimi tremi otročiči.

Spodaj:

Pogled na turško prestolnico Angoro

ki se naglo izpreminja v moderno mesto; spredaj tamošnje sportno dirkališče.

Spodaj na levi:

Mañado

predsednik republike Kuba (Amerika), ki je bil pred kratkim drugič izvoljen na to mesto, odzdravlja v krogu državnih dostojanstvenikov ljudstvu, ki ga burno pozdravlja.

Milan Marjanovič

znani hrvaški publicist in šef našega tiskovnega urada, ki je bil ustanovljen letošnjo pomlad v ministrskem predsedstvu.

S proslave desetletnice naše univerze

V soboto 22. junija se je vršila v slavnostni dvorani naše univerze svečana proslava njenega jubileja. Slovesnosti so prisostvovali najodličnejši zastopniki naše javnosti, kralja je zastopal g. general Tripkovič, vlado pa ministra dr. Korošec in Maksimovič (na sliki na levi v sprednji vrsti).

Na levi:

Med dunajskimi Slovenci

Na Dunaju živi še vedno lepo število Slovencev, med katerimi vlada intimno in jako prijateljsko družabno razmerje. Svoje družabno središče so si ustvarili — predvsem po prizadevanju g. Andreja Gabrščka — v »Slovenskem krožku«, ki deluje jako agilno. V okviru tega se je ustanovil celo poseben mešani pevski zbor. Vadi ga g. Klemo Višikovič, ki je bil svoječasno Hubadov gojenec in pod čigar taktirko zbor vedno lepše napreduje in tako stalno pridobiva čast slovenskemu imenu v tem velemestu. Slika nam kaže zbor z g. pevovodjo v sredini.

Slike k Slovenskemu biografskemu leksikonu

Na levi:

Koblar France

kritik in urednik, rojen l. 1889. v Železnikih, slušbuje sedaj kot gimnazijski profesor v Ljubljani. V dijaških letih je pisal pesmice in črtice, v zadnjih letih pa deluje kot književni in gledališki kritik ter urednik »Doma in sveta«.

Na desni:

Kapus pl. Picfelstein Vladimir

publicist in lovski pisatelj; rojen l. 1885. v Kamni gorici, je služil več let kot železniški uradnik, po upokojitvi se je pa posvetil publicistiki. Pisal je pesmi, novele in lovske črtice, znanstvenega značaja je pa njegova razprava »O srnjakovem rogovju« v »Lovcu«.

Na polju znamenje stoji...

Znamenje v gozdu pri Crngrobu iz začetka XVI. stoletja, umetnostno-zgodovinsko eno najvažnejših v Sloveniji.

Šmarca pri Kamniku: Kapelica z arkado. Slikarija predstavlja francosko vojsko.

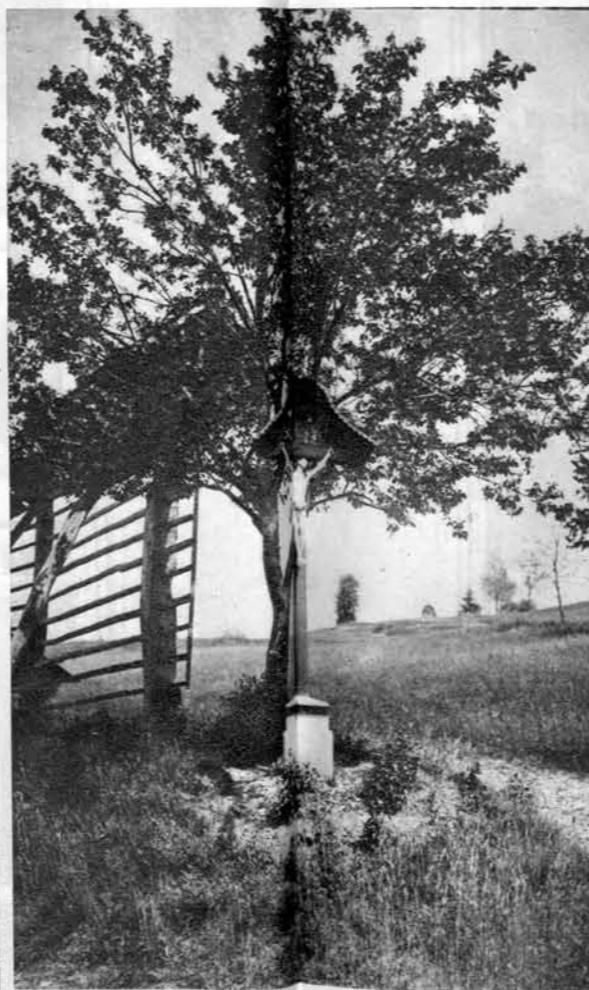
Gornja Radgona: Znamenje iz prehoda gotskega sloga v renesančni.

Na levi: Bička vas pri Mirni peči: Kombinacija odorte kapelice in dolbin (iz l. 1837.).

Znamenja in kapelice tvorijo v Alpskih deželah, katerim pripada tudi velik del Slovenije, estetski činitelj, ki ga popotnik ohrani in simpatičnem spomenu. Naj že stojijo ob vhodu ali izhodu vasi, ali na križiščih cest sredi selišč, ali na križpotjih v polju, ali na prelazih in mostovih, ali samotna v polju, da se misel vprašuje, kakšen povod jih je zanesel tja, vselej tvorijo neoporečno estetsko obogatitev kraja in pokrajine; enoličnost pota in pokrajine je po njih ublažena, misel popotnikova si pri njih odpočije ali oživi. V nepreštetni množini in v nebrojnih variacijah njihovih osnovnih oblik, ki sta spominski steber in odprta kapelica, je razpredena njih mreža preko vse Slovenije in njihovega estetskega in kulturnozgodovinskega ter narodopisnega bogastva doslej še ni nihče izčrpal, čeprav bi znamenja vedela mnogo povedati o lokalni zgodovini in o duševnem razpoloženju in težavah ljudstva, ki jih je ustvarilo. Po veliki večini spadajo v isto kulturno kategorijo kot narodna pesem, kot pravljica in njeno izročilo in nudijo raziskovalcu enega izmed najbolj intimnih izrazov verskega življenja in čuvstvanja množic in posameznikov.

Namen in pomen teh spomenikov je prav različen; od zgodovinskih dogodkov pa do najintimnejših povodov so vsi v posameznih slučajih mogoči. Obstojajo pa vendar tudi neki splošni predpogoji, ki so povzročevali postavitev znamenj in kapelic: Ona so namreč deloma ljudska orientacijska sredstva, ki so jih stavili na križiščih in pa kot označitev potov, ki so vodila od glavne ceste k božjepotnim cerkvam. Okolica Brezij ali sv. Primoža nad Kamnikom, Sv. Višarj in Bleda je polna takih božjepotnih kažipotov. Dalje so znamenja in kapelice že v ti zvezi bodrilo k pobožnemu razmišljanju in molitvi; še bolj pa so to v takih sistematičnih skupinah kapelic in znamenj, ki vodijo od večjih krajev k tako zvanim Kalvarijam, božjim grobom itd. Prim. pokrajinsko in umetniško nepozabni hrib sv. Roka nad Šmarjem pri Jelšah, celjsko Kalvarijo, sedaj že po večini propalo vrsto kapelic od sv. Petra v Ljubljani do Marije Device v Polju, znamenja od Višnje gore do Dednega Dola in podobno. Druga skupina zopet, in to je velik del križev, kamenitih stebrov s trpečim ali križanim Jezusom, je nastala samo iz notranje potrebe postaviti spomenik Odršeniku in stalno spominjati na njegovo trpljenje in smrt. Lepi kameniti taki stebri-spomeniki se nahajajo n. pr. v spodnji Pesniški dolini v Slovenskih goricah in na Krasu. Velik del spomenikov-stebrov, ki se nahajajo pogosto v poljih izven vasi, označuje mesta, kjer so pokopavali mrličje ob velikih kužnih epidemijah prejšnjih stoletij, posebno v XVII. stoletju. Ti spomeniki nosijo še danes ime »K u ž n a z n a m e n j a« in so okrašeni navadno s patroni zoper kugo s sv. Rokom na čelu. V Ptujski okolici imajo ta znamenja tudi narodno-zgodovinski pomen, ker imajo večinoma slovenske napise, tako n. pr. stebra v Stogovcih iz leta 1642. in v Bukovcih iz leta 1668. Velik del kapelic pa je nastal v zvezi z vsakoletnimi procesijami v krajih, kjer je sedež njihovega postanka fare, da pri njih postajajo procesije in se vrši blagoslov. Najnavadnejši povod pa je kaka osebna ali splošna zaobljuba.

Glede starosti v splošnem lahko rečemo, da je tip v obliki stebra starejši kakor tip v obliki kapelice. Ohranilo se nam jih je več iz kasne gotske dobe, kakor »Krvavo znamenje« pri Kamniku iz l. 1510., znamenje v Komendi iz l. 1510., znamenje v Gornji Radgoni, ki kaže že značilne renesančne oblike, in mnogo drugih. Po svoji splošni obliki: nizek podstavek, mnogokoten ali okrogel steber, razširjen masiven ali tudi odprt nastavek za kak kip ali slike in piramidasta streha — spominjajo na gotske svetilniške stebre, ki so jih postavljali na pokopališčih in

S potl iz Škofje Loke v Medvođe

Na levi: Stranje: Kapelica z odprto arkado na stebrih in učinkovito kmetiško dekorativno slikarjivo.

Na desni: Grabštajn na Koroškem: Masivno znamenje z dolbinami in slikovitim obrisom (zanemarjeno).

katerih eden še stoji n. pr. poleg stolnice v Mariboru. S to prvotno obliko v genetični zvezi je mlajši, posebno v XVII. stoletju razširjeni masivni zidani spomenik-znamenje, ki se deloma drži do naših dni, vendar je nad njim že posebno v XVIII. stoletju prevladala in prevladuje še danes zidana odprta kapelica. Dekorativna in ikonografska oprema teh znamenj in kapelic je ali slikana ali kiparska. V enem in drugem načinu so se nam ohranili prav lepi primeri posebno na Gorenjskem, kjer je v škofjeloški okolici (nazadnje v Poljanah) cvetela poljudna umetnost in kjer je deloval poleg rodbine Šubicev najzanimivejši poljudni slikar Gosar iz Dupelj. Znamenja kot eno v Železnikih, mnoga Gosarjeva v okolici Škofje Loke ali Dupelj nam nudijo izborne primere.

Kar se estetske strani teh spomenikov tiče, je pri znamenjih-stebrih bolj ali manj bogata oblika obdelanega kamena sama nosilka estetskega učinka. Pri lesenih križih je glavno večja ali manjša ekspresivnost navadno primitivne rezbarije Križanega in bolj ali manj slikoviti aranžma z zaščitno streho. Temu se ravno pri teh spomenikih zelo uspešno pridružuje zveza z drevjem, ki jim ga navadno zasadijo v estetsko oporo. Križ in drevo sta na Slovenskem skoro nerazdružna; pogosto se križ pritrdi kar naravnost na drevo; na Štajerskem, posebno v Slovenskih Goricah, pa je monumentalni jagnjed, ki spremlja spomenik ali kapelico in njeno mesto označuje v daljavo.

Pri zidanih stebrih se pridruži goli formi obogatitev posebno z dolbinami, z obrisom, ki postane v baročni dobi bolj igriv in eventualno že tudi s kamenitimi stebrički, postavljenimi tesno k ogrom. Tak masiven spomenik pozne oblike se nam je ohranil n. pr. v vasi Suha pri Škofji Loki pred izhodom k mestu. Pri kapelcah se osnovna oblika obogača s tem, da se tristrano zaprti prostor za kip, sliko in pogosto tudi oltar, razširi spredaj z arkado na dveh kamenitih stebrih; v zunanji sliki pa ima vselej odlično vlogo streha, ki je ali igračkasta ali pa masivna, nesorazmerno visoka in široka in ravno s svojim kontrastom daje celoti osnovno estetsko potezo. Ohranilo se nam je mnogo lepih streh na Gorenjskem in drugod, po svoji posrečeni monumentalnosti pa se odlikuje n. pr. streha kapelice ob glavni cesti iz Maribora v Slov. Bistrico, kjer se odcepi pot v Fram.

Slovenija je, kakor že omenjeno, bogata po številu pa tudi po oblikah znamenj in kapelic. Klasična dežela zanje pa je posebno Gorenjska. Vsak, kdor jo količkaj pozna, se bo živo spominjal njih oblikovnega bogastva, pestrosti v slikah in posrečenih zvez s pokrajinsko ali vaško sliko. Žal pa so ti spomeniki pogosto precej zanemarjeni in razpadajo. Posebno velja to za spomenike starejše plasti, za katere ni več živega zanimanja, ker je obledel spomin na dogodke, radi katerih so jih postavili. V interesu našega ugleda pred tuji bi nujno priporočali, da se tem spomenikom posebno tam, kjer nimajo nobenega posebnega varuha ali lastnika, posveti javna skrb. Občine ali župni uradi so poklicani v to. Posebno pa bi bilo lepo, če bi se za take spomenike verske kulture dotičnega kraja zavzela razna društva. Pol razpadla znamenja so nam namreč v sramoto, pričajo o nezavednem ljudstvu, o egoističnem duhu, ki pozna samo lastno korist, ne pa oblih interesov. Toplo priporočamo torej oskrbovanje teh spomenikov, ki je zvezano z malenkostnimi stroški, domovini pa se ohranja z njimi nebroj zanimivosti, radi katerih jo cenijo tuji in turisti. Pripominjamo obenem, da se znamenja in kapelice obnavljajo v starih oblikah in v starem materialu. — Mnogo občin na Gorenjskem bi lahko našli, ki z gledno oskrbujejo svoja znamenja in kapelice (na enem prvih mest je nedvomno Horjul); pozivljamo tudi druge, da se podvizajo za njimi! Frst.

Grahovo pri Cerknici: Kapelica s prosto stoječimi kamenitimi stebrički in zanemarjeno streho.

Zasip pri Bledu: Značilno znamenje iz baročne dobe.

Komenda: Znamenje iz leta 1510.

Na desni: Nova Štifta pri Ribnici: Poslikan zidan steber iz XVII. stoletja.

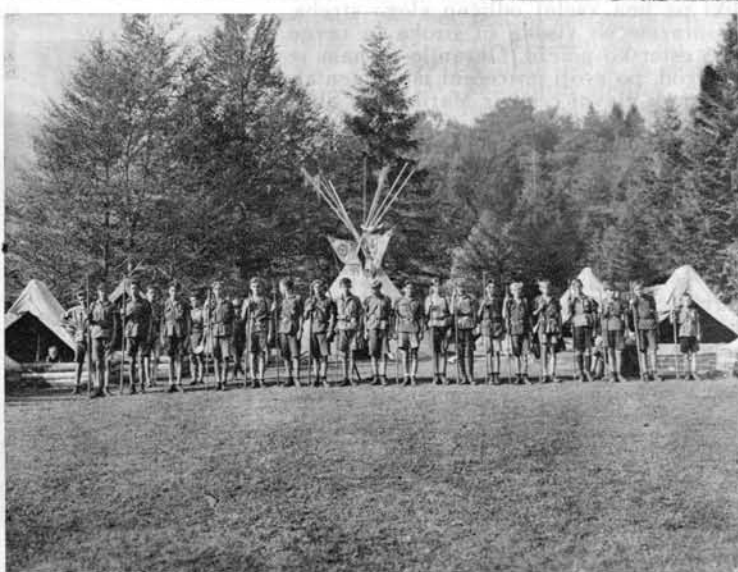
Slovenski gozdovniki

Začetke gozdovništva opazimo v Ameriki leta 1902. Ustanovitelj je Ernst Thompson Seton. Njemu so sledili Angleži, med njimi prvi general Baden Poowel, ki pa je uvedel vojaško disciplino, kar je povzročilo ustanovitev skavtov (scouts).

Po vojni vse hrepeni za mirom in ker je glavni namen gozdovništva gojiti mirovno misel, tudi gozdovniške organizacije pridobivajo vedno več tal, zlasti v Angliji, Poljski, Češki, v Nemčiji, na Madžarskem, v Ameriki in tudi pri nas. Prve glasnike tega pokreta opazimo v Sloveniji leta 1924. Tedaj se je v Ljubljani ustanovil prvi gozdovniški rod. Od tedaj je šlo hitro naprej in je gozdovništvo danes številčno že enako močno s skavti.

Gozdovništvo je kulturno telesni in obenem duhovni pokret. Miro-ljubnost, resnica in požrtvovalnost. Bistvo gozdovništva pa je taborenje v prosti naravi, spoznavanje lepe prirode, ljubezen do svoje domovine, šola v naravi... Vse to imajo v programu in ga tudi izvajajo skavti (izvidniki), gozdovniki, Borci, Križarji itd. V drugih državah imajo prav take organizacije, seveda drugače imenovane (n. pr. Kreuzfahrerji, Neupfadfinderji itd.

Kdor ima gozdovnika za prijatelja, ve, da je našel pravega človeka, ki ve ceniti življenje, prirodo, Boga in domovino ter je vedno mož na svojem mestu.

Pogled na gozdovniški tabor

Zgoraj na levi:

Pri igri

Na levi:

Na bojni pošod

Spodaj:

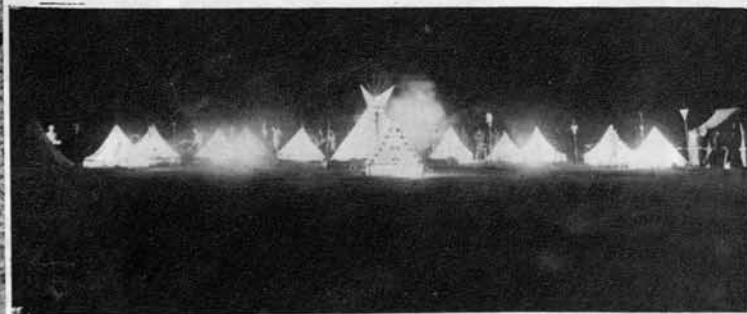
Gozdovniki zapuščajo svoj tabor

Spodaj na levi:

Dovršen slov. šotor

Spodaj: Pogled na gozdovniški tabor ponoči

Matija Bobnar

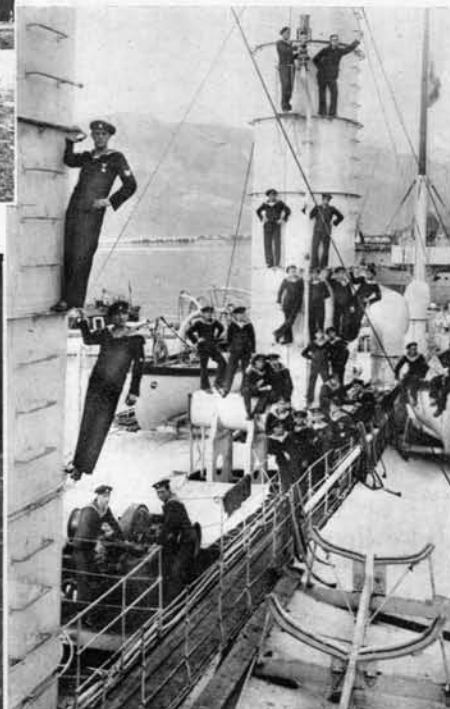
dolgoletni župan občine Lahovice (okr. Kamnik), ki je obhajal pred kratkim svojo 70 letnico. Bobnar je obiskoval tudi nekaj gimnazijskih razredov in bil sošolec mnogih odličnih slovenskih osebnosti, l. 1872. je bil pa tudi pomočnik tedanjega gimnazijskega knjižničarja.

Na levi:

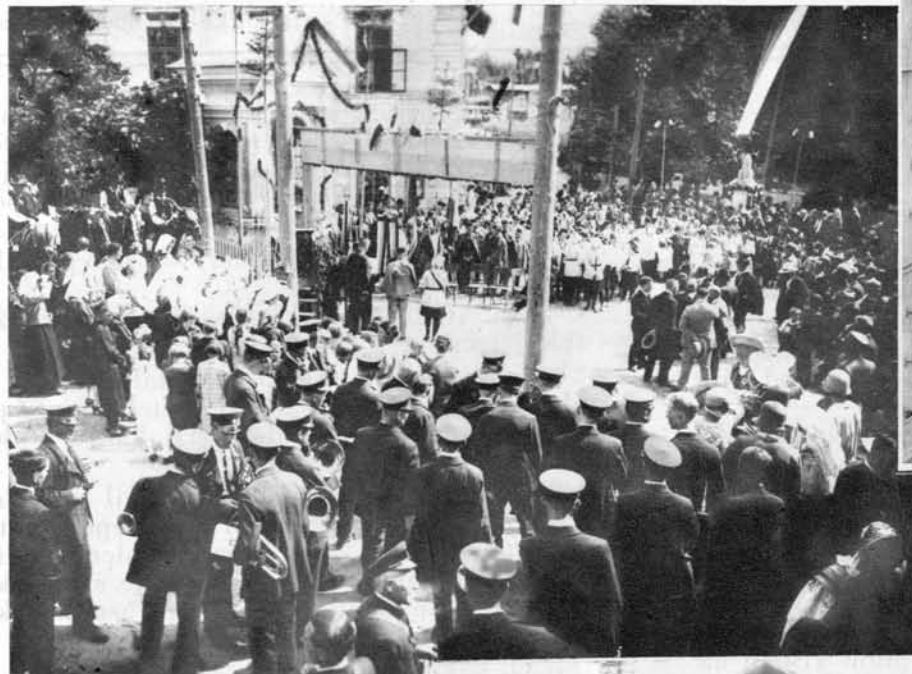
Slovenci v Srbiji

ne samo v Belgradu, tudi po vsej ostali Srbiji naletiš na Slovence skoro na vsak korak, kjer se udeležujejo v najrazličnejših poklicih in so si ustvarili povsod dobro ime. Zlasti znan je postal v notranjosti Srbije arhitekt Viljem Krainer, po rodu iz Ljubljane, ki je zgradil že mnogo lepih stavb in tudi tri cerkve in se zlasti prizadeva polagati čim največjo važnost na higijensko in praktično ureditev stavb ter na njih čisti slog, naša slika nam kaže njegovo impozantno cerkev v Sipiću, zgrajeno v srbsko-bizantinskem slogu.

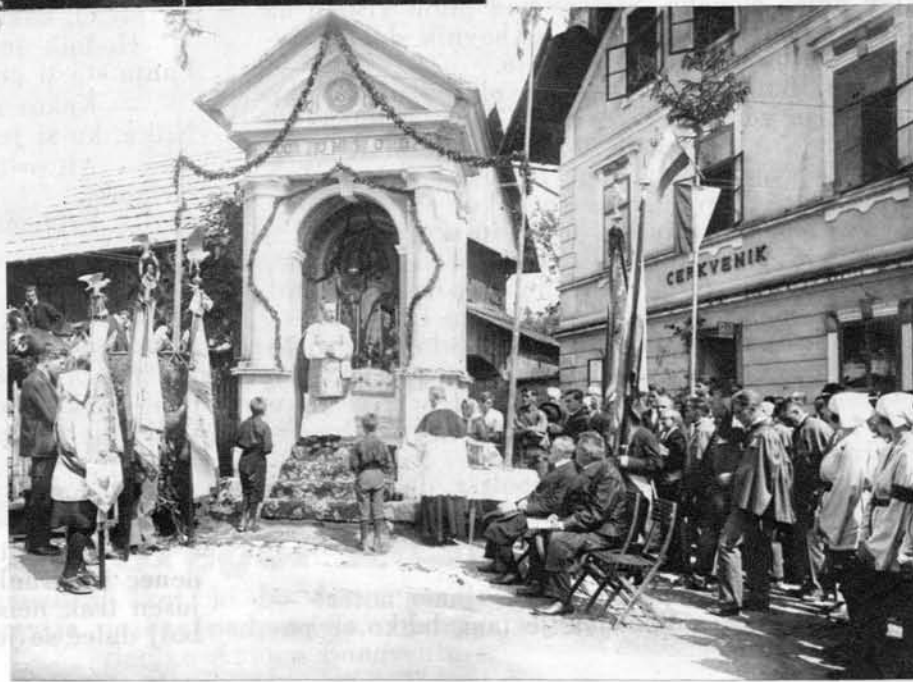
Med slovenskimi mornarji

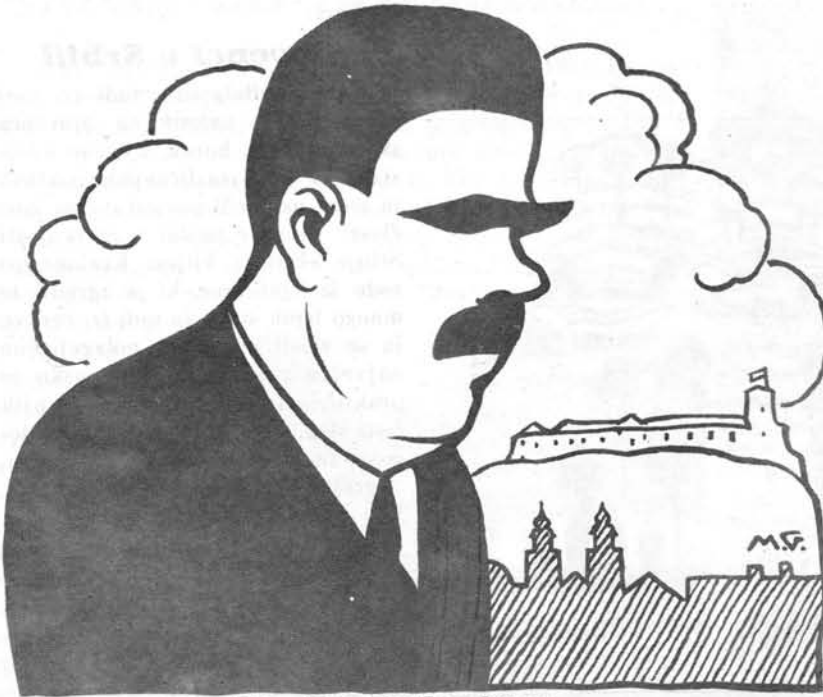
mornariški podčastniki, večinoma Slovenci, na krovu naše vojne ladje »Dalmacija«.

S prosvetnega dneva v Gorjaš

Dne 16. p. m. se je vršil ob priliki blagoslovitve tamošnjega Prosvetnega doma v Gorjah pri Bledu velik prosvetni dan, katerega so se udeležila zastopstva vseh okoliških ljudsko-prosvetnih društev in velike množice ljudstva iz vsega blejskega kota. Cerkevne obrede je izvršil pomožni škof dr. g. Rožman, ki je bral tudi sv. mašo na prostem (glej sliko na desni), nato se je pa vršil prosvetni tabor, na katerem sta govorila med drugimi tudi bivši nar. poslanec Kremžar in obl. komisar dr. Natlačen (glej sliko zgoraj). Vsa slavnost ostane ljudstvu v nepozabnem spominu. (Foto Vengar, Radovljica.)

Dr. Fr. Dodopivec
Ljubljanski veliki župan.

In kdo ga ne pozna? 12 jezikov govori, šanta; vseznalec mariborski! Prehodil je že pol sveta! Na cesti, borzi dela in sodišču — dogodkom neizbežna priča; vsem peropraskom veren drug, a težko shaja brez poliča.

(Iz zbirke »Mariborski obrazi«.)

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

XVI. poglavje.

— Žužel je med tem v kotličku prinesel vode. Zapičili so v zemljo poševno nad ognjem kolec, povsili kotliček, nasuli noter čaja, pa se lotili večerje. Sojot je imel za čaj svojo leseno skledico. Od Sajan počenshi, rabi slehrni človek na poti samo kitajske lesene sklede: te se ne razbijejo in od njih ne pečejo tako roke.

Solnce je zatonilo; skoro temno je že postalo, a gori se je še videlo plavkasto nebo; soteska je vodila proti zapadu, in tam je bila stepla kakor v plamenih — tako živordeča je bila večerna zarja. Napovedovala je veter.

— Poglejte no, ali ne stoji tam človek? — je rekel Grigorij.

Vsi so obrnili glave in res zagledali kakih sto sežnjev daleč človeka. Stal je pod pihto visoko na navpični polici in imel kakor duhovnik dolgo, sivkasto obleko, ki je segala do petá.

— Moj Bog, saj raste! — je plašno ušlo Nilki. Človek se je zamajal, stegnil. Glava na tenkem vratu mu je zdaj segala do polovice pihte in se kakor kača vzpenjala vedno višje; nenadno je kar smuknila med vejevje; roke so kakor peroti objele deblo; ves mož je izginil v hojah in skopnel.

— Megla... — je rekel slednjič Vedenej Savič. Žužel je zmajal z glavo. — Ne, gospodar je to! — je rekel tiho. — Večkrat ga vidiš tu!

Vedenej Savič se je prekrižal. Malo časa so še ostali vsi poleg ognja in gledali gore, a ničesar ni bilo več videti po vrhovih. Ob studentu se je v jezikih pričela dvigati megla: postalo je vlažno in neprijetno.

— No, fantiča, ali ne bo najboljšje, da zaspimo? je rekel Vedenej Savič in vstal. — Jutri odrinemo, preden se bo svitalo.

Vsi so vstali.

— Pazi, ne smeš pregloboko v jamo noter! — je posvaril Žužel. — Vodnjak je tam, lahko se poneseš...

— Kakšen vodnjak? kje? — sta jela vpraševati fanta. Žužel je iz ognja potegnil dve tleči poleni in se stlačil v votlino. Zada, onstran vogla, se je prikazal dolg hodnik, ki ga niso bili opazili poprej; odtod se je začulo oddaljeno votlo bobnenje.

— Kaj pa tam tako renči? — je vprašal Grigorij.

— No, studenec je... — je odgovoril Žužel: — tukaj teče, pod zemljo!

Vedenej Savič je samo pogledal za vogel in se vrnil, si pričel iz maha delati posteljo; fanta pa sta šla pogledati, kaj je videti. Po kakih tridesetih korakih se je Žužel ustavil.

— Tu je... — je rekel in dvignil svoji baklji.

Tik njegovih nog je zijal črn prepad; odtod je glasno šumela voda. Žužel je vrgel polence doli. Pričelo je prevračati kozolce, usul se je snop isker in razsvetlil razrite stene, potem je pljusnila baklja v vodo in takoj ugasnila.

— O, kako je globok! — je dejal Nilka.

Hodnik je vodil še globlje pod zemljo naprej. Fanta sta si ga ogledala in jo zavila nazaj.

— Kakor medveda sva v brlogu! — je ugotovil Nilka, ko si je napravljaj ležišče v mahovju.

— Ali pridemo jutri do Vabilina? — je vprašal Grigorij.

— Pridemo... — je odgovoril Žužel.

Odsev ognja je segal noter v jamo. Videti je bilo, da se je zvil sojot kakor ježek v klopčič ob steni, si potegnil čez glavo svojo obleko in takoj pričel smrčati.

Fanta sta še nekaj časa šepetala in prhala kakor dva mačka, potem pa sta utihnili. Poslovodja je tudi hotel zaspiti, a nenadno ga je zmotil neki glas: zdelo se mu je, da je nekdo zakričal ali se zasmeljal v gaju. Vstal je, stopil s pištolo k vhodu in napel ušesa.

Na dnu soteske je bilo vse črno; žuborel je studenec in prhali so konji... Zgoraj se je stegnil jasen trak neba; psov ni bilo čuti... Zopet, a zdaj bolj daleč se je razlegel smeh.

(Dalje prihodnjic.)